

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

UDK: 378 (497.7)

ISSN: 1409-9187

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

2019 - 2020

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ГОДИНА 9

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK
2019 - 2020

ГОДИНА 9

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

За издавачот/ For publisher
Проф.д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Мишко Цидров
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Editorial board

Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Misko Dzidrov, PhD
Prof. Dejan Mirakovski, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD

Редакциски одбор

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Никола Смилков
проф. д-р Виолета Николовска
проф.д-р Трајче Стојанов
проф.д-р Деспина Сивевска
проф. д-р - Ирена Китанова
проф. д-р Билјана Митевска Попевска
проф. д-р Даниела Коцева

Editorial staff

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD
Prof. Sonja Petrovska, PhD
Prof. Snezana Mirascieva, PhD
Prof. Snezana Jovanova Mitkovska, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD
Prof. Blaze Kitanov, PhD
Prof. Nikola Smilkov, PhD
Prof. Violeta Nikolova, PhD
Prof. Trajce Stojanov, PhD
Prof. Despina Sivevska, PhD
Prof. Irena Kitanova, PhD
Prof. Biljana Mitevaska Popevska, PhD
Prof. Daniela Koceva, PhD

Главен и одговорен уредник /

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска

Managing editor

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD

Технички уредник

доц. д-р - Верица Јосимовска

Editor in chief

Docent Verica Josimovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

ISSN 1409-9187

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Štip
Faculty of philology
Krstе Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENTS

Проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска ОБРАЗОВАНИЕ ПО КЕМБРИЦ – поблиску или подалеку од учениците?	5
Снежана Јованова-Митковска, Билјана Попеска МОДЕЛИ НА НАСТАВНА РАБОТА	23
Снежана Мирасчиева ДИДАКТИЧКАТА ФУНКЦИЈА НА ИНФОРМАТИЧКАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС	37
Емилија Петрова Ѓорѓева МОТИВИРАНОСТ НА НАСТАВНИКОТ ЗА САМООБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ	43
Вон. Проф. д-р Даниела Коцева ИНСТАЛИРАЊЕТО НА ИСЛАМОТ НА ТЛОТО НА ЕВРОПА И НОВИОТ СВЕТ НИЗ ПРИЗМАТА НА ИМИГРАЦИЈАТА	53
Верица Јосимовска НАУЧНИТЕ КОНЦЕПЦИИ НА Д-Р АНДРИЈА ШТАМΠΑР ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА НА МЕДИЦИНСКАТА СЛУЖБА ВО КРАЛСТВОТО НА СХС	61
вон.проф Оливер Цацков КАКО ДА ИМ СЕ ДОБЛИЖИМЕ И ДА ГИ ЗАЧУВМЕ ИСТОРИСКИТЕ СПОМЕНИЦИ НА КУЛТУРАТА ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	67
Снежана Јованова-Митковска НАСТАВНИ СТРАТЕГИИ ВО НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ И ОПШТЕСТВО	75
Биљана Иванова, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска АНКСИОЗНОСТА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК	83
Драгана Кузмановска, Снежана Кирова, Лидија Ристов ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ОД БАЈКИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	95

Колешките и колегите од Факултетот за образовни науки, овој број од Зборникот му го посветуваат на професорот д-р Блаже Китанов, кој сиот свој професионален живот го посвети на растежот на институцијата, но и на науката, педагогијата и литературата, со што трајно се вгради во темелите не само на факултетот, туку и на педагогијата и педагошката наука во државата. Во таа чест и во име на сите благодарни генерации, му посакуваме среќно пензионирање и долги и плодни пензионерски денови.

АНКСИОЗНОСТА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК

Биљана Иванова¹, Снежана Кирова², Драгана Кузмановска³

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
biljana.petkovska@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
snezana.kirova@ugd.edu.mk

³Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
dragana.kuzmanovska@ugd.edu.mk

Апстракт. Голем број истражувања сугерираат дека анксиозноста има голем ефект врз стекнувањето на втор јазик. Од средината на осумдесеттите години на минатиот век има значителен број на истражувања кои даваат докази за третирање на анксиозноста како концептуално специфична за контекстот на стекнување јазик. Идентификацијата на анксиозноста при учење јазик привлекува големо внимание на истражувачите. Различните манифестации кај учениците според однесувањето поврзано со анксиозност покажуваат некои симптоми кои сугерираат дека јазичната анксиозност има силно влијание врз искуството на учење на јазик. Научниците за втор јазик идентификувале широк спектар на фактори кои се поврзани со јазичната анксиозност. Тие тврдат дека анксиозните реакции се предизвикани од реални тешкотии кои произлегуваат од суптилни когнитивни операции кога студентите обработуваат јазик.

Клучни зборови: *влијание, причини, фактори, искуство, видови, ефекти*

STUDENTS' ANXIETY WHILE LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Biljana Ivanova¹, Snezana Kirova², Dragana Kuzmanovska³

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
biljana.petkovska@ugd.edu.mk

²Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
snezana.kirova@ugd.edu.mk

³Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
dragana.kuzmanovska@ugd.edu.mk

Abstract. A substantial amount of research has suggested that anxiety has a great effect on second language acquisition. Since the mid-1980s, there has been a considerable amount of research providing supporting evidence for the treatment of the construct of anxiety as conceptually specific to the language acquisition context. The identification of language learning anxiety has attracted sizeable attention of researchers. Different manifestations of

students according to the anxiety-related behaviours show some symptoms which suggest that language anxiety has a pervasive impact on the language learning experience. Second language scholars have argued and identified a wide range of factors that are related to the language anxiety. They argue that anxiety reactions are caused by real difficulties resulting from subtle cognitive operations when students are processing input and production in language.

Key words: *influence, reasons, factors, experience, types, effects*

1. Вовед

Се чини дека анксиозноста и говорната комуникација имаат силна меѓусебна поврзаност. Зборувањето прв (J1) или втор / странски (J2 / CJ) јазик во различни ситуации, особено во ситуации кои бараат јавен говор, може да предизвика анксиозност. Сепак, анксиозноста којашто ја чувствуваме кога зборуваме втор / странски јазик се чини дека е поистрпувачка отколку анксиозноста којашто се доживува кога зборуваме на првиот јазик. Додека комуницирате на друг јазик освен првиот (J1), анксиозноста оди чекор подалеку со додавање тешкотии поврзани со учење и зборување странски јазик. На странски јазик говорникот треба да бара соодветна лексика, мора да конструира соодветна синтаксичка структура и треба да користи разбирлив акцент, додавајќи ги и тешките задачи на размислување, организирање идеи и нивно истовремено искажување. При дискутирањето за реакциите при учење на втор јазик од гледна точка на вознемиреноста при комуникацијата на прв јазик, Дејли (1991:1) вели дека анксиозноста што ја доживуваат многу луѓе додека комуницираат на нивниот прв јазик се чини дека има многу логични врски со анксиозноста поврзана со вториот јазик. Едукатори и истражувачи на стекнување втор јазик (СВЈ) можат да добијат увид од аналогијата на анксиозноста поврзана со првиот јазик за да се справат со анксиозноста поврзана со вториот јазик. Она на што „анксиозност“ всушност се однесува и како можеме да ја дефинираме „анксиозноста поврзана со странски јазик“ се исто така важни прашања за да се разбере структурата на „јазичната анксиозност“.

2. Типови на анксиозност

Постојат многу видови на анксиозност. Не сите од нив се карактеристични за учење странски јазик, но многу од нив се дискутирани во литературата за учење странски јазик. Овие видови на анксиозност можат да бидат опишани на различни начини и да се групираат во неколку категории, кои до одреден степен се преклопуваат. Како прва разлика е разграничувањето помеѓу анксиозноста како особина, што е тенденција на некоја личност да биде нервозна или да чувствува тензија без оглед на конкретните околности, и ситуационата анксиозност, што е нервоза или напнатост во одреден момент како одговор на

некој надворешен стимул (McIntyre and Gardner, 1989). На пример, еден тип на ситуациона анксиозност е комуникациска анксиозност, која може да се случи кога луѓето комуницираат вербално (Daly, 1991). Друг вид е страв од негативна проценка, кој може да биде присутен кога луѓето се грижат за тоа што мислат другите за нив (Horwitz, Horwitz and Cope, 1986), (Foreign Language Learning Anxiety in Japanese EFL University Classes: Physical, Emotional, Expressive, and Verbal Reactions, Melvin Andrade, Kennet Williams).

3. Анксиозност во училишта

Кога зборуваме за училишта, можат да се забележат голем број други анксиозности. Учениците може да почувствуваат когнитивна напнатост кога нивните очекувања за содржината и организацијата на курсот не се исполнети, и афективна напнатост кога постои незадоволителна интеракција со другите ученици или наставникот (Spielmann and Radnofsky, 2001). Другите анксиозности во училиштата се тест анксиозност, што е страв од слаба изведба на тестовите ((Horwitz, Horwitz and Cope, 1986), и специфични анксиозности на теми или задачи како што се нервоза и напнатост поврзани со граматика, слушање, јавно говорење, читање и пишување (на пр. Arnold, 2000; Saito, Horwitz, and Garza, 1999; Sellers 2000, VanPatten and Glass, 1999; Vogely, 1998; Young, 1990), (Foreign Language Learning Anxiety in Japanese EFL University Classes: Physical, Emotional, Expressive, and Verbal Reactions, Melvin Andrade, Kennet Williams).

4. Причини за анксиозност поврзани со учење странски јазици

Причините за анксиозноста при учење странски јазик беа главен фокус на истражување. Една област на истражување ги испита ситуационите варијабли, на пример активностите на курсот, нивото на курсот, организацијата на курсот и однесувањето на наставникот (Jackson, 2002, Oh 1992; Oxford, 1999a, Powell, 1991; Samimy, 1989; Spielmann and Radnofsky, 2001; Young, 1991). Друга област на истражување ги истражувала варијаблите на учениците, како што се, меѓу другите, способност, возраст, верувања, пол, стилови на учење и фактори на личност (на пр. Bailey, Daley, and Onwuegbuize, 1999; Brown, Robson, and Rosenkjar, 1996; Campbell, 1999; Dewaele, 2002; Ehrman and Oxford, 1995; Gardner, Day and McIntyre, 1992; Gardner, Smythe, and Brunet, 1977; Gregersen and Horwitz 2002; Oxford, 1999b). Спротивно на тоа, некои истражувачи тврдат дека не се проблем анксиозност или други ефективни фактори, туку дека треба да се разгледаат способноста за мајчин јазик и способноста за учење јазик на изучувачот (на пр. Sparks and Ganshow, 1991; Ganshow Javorsky, Sparks, Skinner, Anderson, and Patton, 1994), (Foreign Language Learning Anxiety in Japanese EFL University Classes: Physical, Emotional, Expressive, and Verbal Reactions, Melvin Andrade, Kennet Williams).

5. Карактеристики на анксиозност при учење странски јазик

Иако анксиозност може да се забележи и на часови по странски јазик и на други часови, истражувањата покажуваат дека постојат одредени карактеристики на формалното учење странски јазик кои имаат потенцијал да предизвикаат анксиозност кај учениците кои во други ситуации на учење не би ја доживеале. На пример, формалната анксиозност од странски јазик ѝ се припишува на неможноста да се презентираат нечии идеи и мислења на целниот јазик доволно добро, што може да ја поткопа самодовербата и да ја загрози сликата за себе (на пр. Horwitz, Horwitz and Cope, 1986). Покрај ова, неможноста правилно да ги изговараат зборовите или да користат правилна граматика може да доведе до негативно оценување од страна на другите, а неможноста да се разбере кажаната и напишаната информација, вклучително и упатствата, можат да доведат до збунетост и засраменост за тоа како да одговорот или дејствуваат.

6. Ефекти на анксиозност при учење странски јазик

Многу години научниците сметаат дека анксиозноста предизвикува потенцијал за учење странски јазик. Неодамна истражувачите се обидоа да ги измерат ефектите од анксиозноста врз учењето странски јазик, но овие напори дадоа мешани резултати. Анксиозноста при учење странски јазик е поврзана со голем број на негативни исходи кои можат да се класифицираат како физички, психолошки или социјални (на пр. Bailey, Daley, Onwuegbuize, 1999; Oxford 1999a). Физичките симптоми може да вклучуваат на пример: брзо чукање на срцето, мускулна напнатост, сува уста и прекумерно потење. Психолошките симптоми можат да вклучуваат засраменост, чувство на беспомошност, страв, празно и слабо сеќавање и задржување на меморијата, меѓу другите. Негативното општествено однесување може да се манифестира со несоодветно молчење, несакана лоша изведба и слабо постигнување. Истражувачите сугерираат дека за многу ученици, успехот и упорноста во учењето странски јазик во голема мерка зависат од можноста на наставникот да ги минимизира ослабувачките ефекти од анксиозноста во училницата и од можноста на учениците да се справат со анксиозноста која не може да се спречи или избегне (Young, 1999), (Foreign Language Learning Anxiety in Japanese EFL University Classes: Physical, Emotional, Expressive, and Verbal Reactions, Melvin Andrade, Kennet Williams).

Додека релевантните студенти се разликуваат во применетите мерки, тие можат да се окарактеризираат преку споредување на нивниот само-извештај за анксиозност и оценката за нивната јазична вештина кои се добиваат преку задачи за различни вештини или глобална мерка која е конечна оценка. Во својата книга од 1978 година, Сковел (Scovel) покажа дека научниците не биле во можност да воспостават јасна врска помеѓу анксиозноста и севкупното јазично достигнување; тој ги припишува противречните наоди барем делумно на недоследноста на користените мерки за анксиозност.

За разлика од претходната ослабувачка анксиозност, Сковел (Scovel) тврди дека постои индикација дека одреден степен на анксиозност може да биде од корист на некои ученици. Таа обично се нарекува олеснувачка анксиозност и се смета дека ги мотивира учениците да учат повеќе и да вложуваат поголеми напори за подобро решавање на задачите во училищата. Сепак, останува несогласување околу тоа дали оваа емоционална состојба е навистина анксиозност, и дали термините како што се внимание, будност или возбуда се можеби поточни. Иако некои истражувачи откриле во мал број случаи дека високата анксиозност е поврзана со позитивни исходи, главно со високи поени на тестови (на пр. Brown, Robson, и Rosenkjar, 1994), доминантноста на доказите го поддржува ослабувачкиот ефект, особено за говорните активности. Вилијамс (Williams, 2008) ја доведе во прашање валидноста на првичното истражување на Јеркес и Добсон (Yerkes and Dobson, 1908) врз кое се темелат претпоставките за олеснителна анксиозност. Понатамошните студии бараат поконкретен ефект на анксиозност и тие стануваат сè појасни. Студиите направени од Клејман (Kleiman), а подоцна и од Штајнберг (Steinberg) и Хорвиц (Horwitz), укажуваат дека анксиозноста може да влијае на стратегиите за комуникација кои студентите ги користат на часот по јазик. Ова значи дека колку поголема анксиозност студентот чувствува, толку повеќе тој / таа има тенденција да избегне обид за тешки или лични пораки на целниот јазик.

7. Што предизвикува јазична анксиозност?

Сметајќи дека анксиозноста е многу влијателен конструкт во учењето на јазик, истражувачите на СВЈ се обидоа да ги испитаат изворите или причините од кои јазичната анксиозност може да потекнува и во академскиот и во социјалниот контекст и предложија различни стратегии за справување со тоа. Фактот дека јазичната анксиозност е психолошки конструкт, најверојатно, произлегува од сопственото „јас“ на изучувачот, т.е. како внатрешен мотиватор (Schwartz, 1972; цитиран во Scovel 1991: 16), на пр. неговите/нејзините перцепции за себеси, перцепции за другите (врсници, наставници, соговорници и сл.) и комуникациски ситуации на целниот јазик, неговите/нејзините верувања околу учењето на Ј2 / СЈ итн.

Јазична анксиозност може да биде резултат, како и причина за недоволно запознавање со целниот јазик (Sparks and Ganschow; цитирано во Horwitz, 2001: 118). Односно, може да се доживее како резултат на јазичните тешкотии со кои се соочуваат изучувачите на Ј2 / СЈ при учењето и користењето на целниот јазик. Во рамките на социјалните контексти, јазичната анксиозност може да се доживее како резултат на екстерни мотиватори (Schwartz, 1972; цитиран во Scovel, 1991:16), како што се различни социјални и културни средини, особено средини во коишто се одвива учењето на Ј1 и Ј2 / СЈ. (Исто така, целниот јазик е претставување на друга културна заедница; постои предиспозиција кај некои луѓе да доживеат таква анксиозност заради сопствената загриженост

за етничка припадност и слично (Gardner цитиран во Horwitz & Young, 1991: viii)). Социјалниот статус на говорникот и соговорникот, чувството за односи на моќ и полот, исто така, би можеле да бидат важни фактори за предизвикување јазична анксиозност кај говорителите на Ј2 / СЈ. Друго детално истражување на овие фактори потенцијално би можело да им помогне на наставниците по јазици да ја ублажат анксиозноста во училищата и да ја направат средината во училищата таква да што помалку предизвикува анксиозност и со тоа да ги подобри перформансите на учениците на целниот јазик.

8. Заклучок

Наставникот е единствениот којшто може и треба постојано да ги оценува учениците додека учат странски јазик. Но, ова се само некои од работите што се сметаат за причините за анксиозност кај учениците бидејќи анксиозноста при учење на јазик е посебен комплекс на само-перцепции, верувања, чувства и однесувања поврзани со учењето јазик во училища како резултат на уникатноста на процес на учење јазик. Друг проблем во учењето на втор јазик е автентичната комуникација заради недоволно владеење со вториот јазик во однос на првиот. Ова доведува до заклучок дека довербата во себе при учење јазик е ранлива и важно е да се направи разлика помеѓу „вистинското“ себе, такво какво што му е познато на изучувачот на јазик и пограничното себе, такво какво што може да се претстави во секој даден момент на странски јазик.

Користена литература

- [1] MacIntyre, P., & Gardner, R. C. (1994) 'The Stable Effects of Language Anxiety on Cognitive Processing in the Second Language', *Language Learning*, Vol. 44 (2), 283- 305
- [2] Phillips, E. M. (1992). The effects of language anxiety on students' oral test performance and attitudes. *The Modern Language Journal*, 76(1), 14-26.
- [3] Saito, Y., Horwitz, E.K., & Garza, T. J. (1999). Foreign language reading anxiety. *The Modern Language Journal*, 83(2), 202-218.
- [4] Scovel, T. (1978). The effect of affect on Foreign Language Learning: A review of anxiety research. *Language Learning*, 28, 129-142.
- [5] Scovel, T. (1991) 'The Effect of Affect on Foreign Language Learning: A Review of the Anxiety Research', in Horwitz, E.K., & Young, D. J. (eds.) *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, pp. 15-24
- [6] Young, D. J. (1990) 'An Investigation of Students' Perspectives on Anxiety and Speaking', *Foreign Language Annals*. Vol. 23, pp. 539-553
- [7] Young, D. J. (1991). Creating a low-anxiety classroom environment: What does language anxiety research suggest? *The Modern Language Journal*, 75(4), 426-439.
8. Young, D. J. (1992) 'Language anxiety from the foreign language specialists' perspective: Interview with Krashen, Omaggio Hadley, Terrell, and Rardin', *Foreign Language Annals*, Vol. 25, pp. 157-172